

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIII.

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PETEK, 19. DECEMBRA (DECEMBER 19), 1941

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 247

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

OSIŠČNE ARMADE TEPENE V RUSIJI IN LIBIJI

Sovjetske čete so v veliki protiofenzivi pogonale Nemce nazaj 60 milj na centralni fronti in reokupirale čez dvesto mest in vasi. Hitler potegnil vojaške divizije s finskega ozemlja. Ameriške podmornice potopile japonski transport in poškodovale bojno ladjo. Japonske čete invadirale Hongkong

Moskva, 19. dec.—Velika ruska protiofenziva se nadaljuje na centralni fronti, pravi danes zjutraj objavljeno uradno poročilo. Hitlerjeve kolone so bile pogonane nazaj 60 milj daleč od Moskve in Rusi so reokupirali čez dvesto mest in vasi.

Sovjetske armade so povečale pritisk na nemške in finske čete na leningradski fronti in izvršile več uspešnih naskokov na pozicije sovražnika. Nemci še vedno beže pred ruskimi četami. Čez deset tisoč nemških vojakov je padlo v bitki z Rusi, ki se je vrhnila na zapadni strani Kalinina. V tej so Rusi uničili ali zaplenili 191 težkih topov, 31 tankov, tisoč motornih vozil in velike zaloge bojnega materiala.

Kairo, Egipt, 19. dec.—Nemške in italijanske čete se umikajo pred britsko oboroženo silo na vseh črti, pravi uradni komunikacijski center. Osušne boje črte so bile prebite v več krajih.

General Erwin Rommel, vrhovni poveljnik nemške oborožene sile, je vrgel vse razpoložljive tanke in bojna letala v boj proti Angležem, da ustavi prodiranje, a se je moral vseeno umakniti. Dve osušni diviziji sta bili deloma zdobljeni in deloma razpršeni.

Washington, D. C., 19. dec.—Mornarični departement je naznanil, da so ameriške podmornice potopile japonski vojaški transport in težko poškodovale eno križarko. Kje sta se nahajali japonski ladji, ko so ju podmornice napadle, departement ni povedal.

Tokio, 19. dec.—Uradna časniškarska agentura Domej poroča danes zjutraj, da je polovica Hongkonga pod kontrolo japonskih čet. Japonski vojski so se večer izkrcali v več krajih te britske kronske kolonije.

Manila, Filipini, 18. dec.—Ameriško poveljstvo je danes zjutraj naznanilo, da so Japonci utrpeli velike izgube, ko so skušali izkrcati čete na ozemlju pri Viganu, v spopadu z ameriški in filipinskimi vojski. Vigan leži 200 milj severno od Manile na zapadnem obrežju Luzona, glavnega filipinskega otoka.

Polijske in vojaške avtoritete so aktivne v zatiranju petokolovcev. Na Filipinskih otokih biva več tisoč Japoncev, Špancev, Avstrijcev in pristašev Čingvejeve vlade v Nankingu, ki je orodje Japoncev. Veliko številno petokolovcev so avtoritete že aretirale.

Okrog 500 oseb je izgubilo življenje, ko so japonske bombe potopile filipinski parnik Corregidor v bližini Manilskega zaliva, okrog 300 potnikov in članov posadke pa se je rešilo. Med žrtvami je več prominentnih filipinskih političnih voditeljev.

Singapur, 18. dec.—Topniški dvojni med branilci Hongkonga, britske kronske kolonije, in Japonci se nadaljuje. Krogle iz angleških topov so utihle več japonskih artilerijskih baterij na vzhodni strani Hongkonga. Japonci so večer izvršili več napadov iz zraka na Hongkong. V bitki so Angleži sestrelili sedem japonskih bojnih letal.

Cunking, Kitajski, 18. dec.—Kitajske čete so izvršile več uspešnih napadov na pozicije japonskega vojaštva na severni strani Hongkonga, pravi danes zjutraj objavljeno uradno poročilo. General Kaišek, vrhovni

poveljnik kitajske oborožene sile, je vrgel več tisoč vojakov v boj proti Japoncem, da zmanjša japonski pritisk na angleške čete, ki branijo Hongkong.

London, 18. dec.—Lord Moyne, minister za kolonije, pravi, da je poveljstvo britske oborožene sile v Hongkongu ignoriralo japonski ultimatum glede kapitulacije. Japonci so naslovili še drugi ultimatum generalu M. Youngu, guvernerju in poveljniku britske vojaške posadke v Hongkongu, naj se poda.

Admiralita je sinoči naznanila, da je nemška podmornica napadla in potopila angleško križarko Dunedin na Atlantiku. Naznanilo ne omenja, ali so se člani posadke rešili.

Vojaški krogi so priznali, da so Angleži sami razdeljali oljnake v Sarawaku na otoku Borneo, preden so japonske čete invadirale to pokrajino. Ta polja so producirala milijon ton olja na leto.

Vest iz province Kedah, Malajski polotok, pravi, da se vrhile bitke med britskimi in japonskimi četami tamkaj nadaljujejo. Obe strani sta v teh bitkah utrpeli velike izgube.

Tokio, 18. dec.—Poveljstvo bojne mornarice trdi, da so japonske bojne ladje in letala potopila sedem ameriških bojnih ladij, tri druge pa poškodovale v operacijah pri Havajskih in Filipinskih otokih.

V napadu na Pearl Harbor, glavno mornarično bazo na Havaju, in na letališča so japonske bombe razbile čez tristo ameriških bojnih letal na tleh, pravi poveljstvo v svojem poročilu.

Moskva, 18. dec.—Sovjetske čete so vrgle Hitlerjeve armade nazaj sto milj od Moskve v veliki ofenzivi, ki se je pričela pred desetimi dnevi, pravi uradni komunikacijski center. Komunikacijske zveze med Moskvjo in Leningradom so bile vzpostavljene kot rezultat sovjetske ofenzive, v kateri so Nemci utrpeli ogromne izgube v vojaštvu in bojnem materialu.

V distriktu pri Kalininu in Orlu, 200 milj južno in 95 milj severozapadno od Moskve so Rusi v zadnjih dneh reokupirali čez sto mest in vasi.

Berlin, 18. dec.—Vrhovno poveljstvo priznava umik vojaških čet iz nekaterih sektorjev moskovske fronte, molči pa o izgubah, ki so po ruskih poročilih ogromne. Poveljstvo omenja, da je bil umik nemških čet odrejen iz strateških razlogov.

New York, 18. dec.—Radijsko poročilo iz Londona naznanja umik nemških kolon iz Možajska, strateškega ruskega mesta na centralni fronti.

Stockholm, Švedska, 18. dec.—Sem je dospelo poročilo iz zanesljivega vira, da je Hitler potegnil tri vojaške divizije (okrog 50.000 mož) s finske fronte. Finska vlada je bila prej informirana, da se bodo nemške divizije umaknile.

Finski vladni krogi so razočarani, pravi poročilo iz istega vira. Sirijo se govornice, ki pa še niso bile potrjene, da bo Finska kmalu sklenila mir s sovjeti. Finski listi izražajo nezadovoljstvo, ker Hitler ni izpolnil obljube, da bodo nemške čete v Moskvi pred bojičem.

Kairo, Egipt, 18. dec.—Prodiranje britskih čet v Libiji se nadaljuje. Večeraj so prodrle dvanajst milij daleč in obkrožile,

Kongres zavrnil Rooseveltov apel

Mladi fantje ne bodo pozvani v armado

Washington, D. C., 18. dec.—Apel predsednika Roosevelta in poveljstva armade, naj kongres sprejme načrt glede vpoklica v armado fantov v starosti 19 do 20 let, je naletel na gluha ušesa v nižji kongresni zbornici. Ta je sprejela drugi načrt, da so le moški, ki so dopolnili starost 21 let in oni, ki še niso stari 45 let, podvrženi vojaški službi.

Opozicijó proti administraciji so vodili kongresniki, ki so se udeležili prve svetovne vojne. Ti so argumentirali, da Amerika lahko dobi armado šest milijonov vojakov, če sprejme le moške v starosti od 21. do 45. leta. V nižji zbornici sprejeti načrt bo morda revidiran v senatu, kjer se je danes pričela debata o njem.

Leon Henderson, direktor za civilne zaloge v uradu za proizvodnjo bojne opreme, je sinoči naznanil, da bo prodajanje avtomobilov omejeno. Te bodo dobili le oni, ki operirajo avtomobile za bistvene civilne potrebe. Henderson je dejal, da odredba stopi v veljavo 4. januarja.

Možnost je, da bo produkcija novih avtomobilov popolnoma ustavljena 1. februarja prihodnjega leta. Zadevna odločitev bo padla na konferenci reprezentantov delavskih unij in avtičnih kompanij, ki se prične 15. januarja v Washingtonu.

Nemci potopili francoski parnik

London zvrča obdolžitve Petainove vlade

London, 18. dec.—Komunikacije britske admiralitete pravi, da je nemška podmornica potopila francoski parnik St. Denis pred nekaj tedni, zaeno pa je zavrnila obdolžitve Petainove vlade, da je angleška podmornica potopila ta parnik. St. Denis je bil napaden in potopljen v bližini Balariških otokov, kjer angleške podmornice ne operirajo.

"Nobenega dvoma ni, da hoče Hitler provocirati bitko med francoskimi in angleškimi bojnimi ladjami in nahajajoči Španijo za vojno proti Veliki Britaniji," pravi admiralita. "Nemški diktator bi rad odvrnil pozornost nemškega ljudstva od udarcev, ki jih dobiva njegova oborožena sila v Rusiji in Libiji."

Angleška obdolžitev in naznanilo Španije, da njeni parniki ne bodo odpuli proti Ameriki, potrjuje poročila, da ima osušče v načrtu velike operacije na Sredozemskem morju in da hoče poteghiti Francijo in Španijo na svojo stran. Znano namreč je, da Hitler že dolgo pritiska na diktatorja Franca, naj dovoli prehod nemškim četam preko španskega ozemlja, da bodo lahko napadle Gibraltar, in na Petainu za odstop bojnih ladij.

Osušne vojaške enote na ozemlju 30 milj zapadno od Gazale. Te so zdaj v pasti in preti jim uničenje.

Srdite bitke so v teku med britskimi in osušnimi četami pri Alem Hamzi, 30 milj južnozapadno od Gazale. V tej so udeležene tudi oklopne enote.

ROOSEVELT APPELIRA NA DELAVCE IN MAGNATE

Preprečitev stavk v vojnih industrijah

AMERIKA JE SE ARZENAL DEMOKRACIJ

Washington, D. C., 18. dec.—Predsednik Roosevelt je apeliral na reprezentante unije Ameriške delavske federacije in Kongresa industrijskih organizacij ter industrijev, ki so se tu sestali na konferenci, naj hitro in soglasno sprejmejo sporazum glede preprečitve stavk in izporov v vojnih industrijah, da se o-mogoči nepretrgana produkcija bojne opreme, katero Amerika potrebuje v vojni proti osušču. Roosevelt je zaeno opozoril predstavnike obeh grup, da se mora Amerike boriti proti mogočnemu in brezobzirnemu sovražniku in da je treba mobilizirati vsa razpoložljiva sredstva v boju za zlom tega sovražnika.

Reprezentante unij ADF in CIO, med temi William Green in John L. Lewis, ter industrijev so se sestali v Beli hiši z Rooseveltom, kjer jih je informiral, kaj pričakuje od njih. Vsebinsko Rooseveltovega apela je bila po sestanku izročena listom v objavo. CIO in ADF imata vsaka šest delegatov na konferenci, industriji pa dvanajst. Vlado zastopata William H. Davis, načelnik federalnega posredovalnega odbora, in senator Elbert D. Thomas, demokrat iz Utaha.

"Pred dvema tednoma je povprečni Amerikanec se menil, da Amerika ne bo šla v vojno na Pacifiku," je rekel Roosevelt. "Daj je menil, da bo vojna, če izbruhne, kmalu zaključena z zmago Amerike. Zdaj je očitno, da bo konflikt dolgo trajal. Borba je zdaj med dvema filozofijama, v kateri je zajet ves svet. Ta borba bo odločila, ali zmaga filozofija zagovornikov svobode in demokracije. Vi ste poklicani prav tako kot možje v uniformah, da branite Ameriko, njeno demokracijo in svobodo v borbi proti totalitarizmu. Amerika je še vedno arzenal demokracij. Iz tega razloga je potrebna kooperacija v vseh ozi-rih, da se pospeši in poveča produkcija orožja, streliva in drugega bojnega materiala. Prav tako je potreben sporazum glede odprave stavk in izporov v vojnih industrijah, da bodo te operirale nepretrgoma in s polno paro, da produkcija bojne opreme doseže največjo mogočo stopnjo."

Ko je predsednik Roosevelt govoril o potrebi kooperacije med delavci in delodajalci v tej kritični situaciji, so unije mor-narjev in pristanišnih delavcev informirale federalno pomorsko komisijo, da ne bodo odklica-le nobene stavke, dokler bo trajala vojna. Izjavile so, da bodo vse nastave spore predložile v izravnavo vladnim posredovalnim odborom.

Cleveland, Dne 16. t. m. je za srčno kapjo umrl Anton Polnikvar, star 60 let in rojen v Velikem Vasovniku pri Robu. V Ameriki je bil 38 let in tukaj za-puščena žena, tri sinove in tri hčere.—Jennie Urbančič je bila 16. t. m. povožena po avtu in odpe-ljana v bolnišnico, kjer se nahaja v nevarnem stanju.—V noči od 14. na 15. dec. so neznan tavi vlomili v gostilno Mika Vraneža in jo izropali za \$220 vrednosti.—Frank Legan, lastnik gasolinke stanice, je bil 15. t. m. okraden za \$260 v gotovini.

Ameriško orožje prihaja v Afriko

Kairo, Egipt, 18. dec.—Dotok ameriškega orožja in druge bojne opreme v Afriko ne bo ustavljen, čeprav je Amerika stopila v vojno. Tako je izjavil general Russell Maxwell, načelnik ameriške vojaške misije v Kairu. Načrti glede pošiljanja ameriškega orožja britski oboroženi sil, ki se bori proti Nemcem in Italijanom na afriških frontah, so bili sestavljeni pred več meseci in ne bodo revidirani.

JOHN VOGRIČ

Bivši gl. blagajnik in gl. predsednik SNPJ preminul po dolgi in težki bolezni

Chicago.—Br. John Vogrič, gl. blagajnik SNPJ zadnjih 21 let in gl. predsednik od leta 1915 do 1918, je v petek zjutraj, dne 19. decembra, umrl na svojem domu po dolgi in težki bolezni otrpnjenju žil. Star je bil 65 let in rojen v Masori, občina Otalež pri Cerknem na Gorikem. Bil je ustanovitelj društva Triglav št. 2 v La Sallu, Ill., kjer je bival dolgo let, predno se je preselil v Chicago, ko je prevzel blagajniški posel leta 1920. Ob času smrti je bil član društva Francisco Ferrer št. 131 SNPJ. Vogrič je bil domala vsa leta v tej deželi aktiven v naših društvenih krogih in prav tako v delavskih socialističnih in unijskih krogih; ni pisal za časopise, toliko več je pa delal in agitiral od hiše do hiše, od rojaka do rojaka. Za njim žaluje žena, sin in tri hčere ter drugi sorodniki in prav tako žalujejo bratje in sestere naše jednote za svojim marljivim delavcem. Svetal mu spomin!—Pogreb pokojnika se vrši v ponedeljek popoldne, ob dveh in sicer iz dvoran SNPJ, v kateri bo truplo pokojnika ležalo od zjutraj.

Minister Snaj se povrnil
New York. (Brzojavno).—Minister Franc Snaj se je danes (19. decembra) povrnil z letalom iz Londona v New York.

Za odločitev kongresa

Chicago.—Čikaški eksekutivni odbor pripravljalnega odbora za sklicanje slovenskega narodnega kongresa v prid naši stari domovini je na svoji seji 17. t. m. soglasno predložil zunanjim članom odbora, naj se kongres odloži na nedolžen čas iz razloga, ker je washingtonska vlada izjavila, da v tem kritičnem času ne vidi rada "razcepjene lojalnosti" svojih državljanov, ki so udeleženi pri raznih političnih gibanjih v prid tujim državam. Sklep bo objavljen v naših listih čim zunanji člani pripravljalnega odbora SNK odglasu-jejo o njem.

Clevelandске novice

Cleveland.—Dne 16. t. m. je za srčno kapjo umrl Anton Polnikvar, star 60 let in rojen v Velikem Vasovniku pri Robu. V Ameriki je bil 38 let in tukaj za-puščena žena, tri sinove in tri hčere.—Jennie Urbančič je bila 16. t. m. povožena po avtu in odpe-ljana v bolnišnico, kjer se nahaja v nevarnem stanju.—V noči od 14. na 15. dec. so neznan tavi vlomili v gostilno Mika Vraneža in jo izropali za \$220 vrednosti.—Frank Legan, lastnik gasolinke stanice, je bil 15. t. m. okraden za \$260 v gotovini.

Nov grob v Jolietu

Joliet.—Dne 13. t. m. je tu umrl Jos. Noyak, star 73 let in doma od Novega mesta. Pred leti je bival v nekem malem mestu v Minnesoti, kjer je bil poštar in mirovni sodnik. 15 let je pa bil v Jolietu. V Ameriki je bil 45 let.

Izjemno stanje v Argentini

Ukrepi za preprečitev nemirov uveljavljeni

Buenos Aires, Argentina, 18. dec.—Vlada je razglasila izjemno stanje, da bo lahko nemoteno izvajala zaključke, sprejete na konferencah ameriških republik. Razglas naglašja, da je izjemno stanje posledica sedanje kritične situacije.

Kljub opoziciji s strani tiska, ki je zahteval milejše naredb, so člani kabineta na svoji seji soglasno sprejeli sklep glede suspendiranja gotovih garancij, da preprečijo nemire. Naredbe so v prvi vrsti naperjene proti širjenju škodljive propagande.

Policija je takoj prepovedala zborovanja ženskih podružnic organizacije Accion Argentina, na katerih bi se bile vršile demonstracije kot znak solidarnosti argentinskih žensk z ameriškimi državami, ki so v vojni z osuščem.

Predsednik Ramon Castillo je prej naznanil, da bo zavrnil propaganjo v prid državam, ki so zavojevane v vojni z Ameriko, ker je taka propaganda v nasprotju s provizijami z nedavno izdanimi dekreti.

Letalo italijanske letalske družbe Latij je večeraj odletelo iz Buenos Airesa proti Evropi. To je bilo zadnje letalo, ki je prišlo iz Italije v Argentino. Argentini in Braziliji sta naznanili, da osušna letala ne dobe gasolina in olja. Nemška letalska družba Lufthansa je že prej opustila letalski promet med Nemčijo in Argentino.

Ustanovitev delavskih zborov na Filipinskih otokih

Manila, 18. dec.—Predsednik Manuel Quezon je naznanil for-miranje delavskih zborov, ki bodo sodelovali z ameriškimi vojaškimi avtoritetami. On je v-ljavil tudi odredbe glede prehranjevanja prebivalcev in kontrole živil.—Quezon je naznanil, da bodo storjeni tudi drugi koraki, da se otoki zavarujejo proti blokadi.

Japonski letalci nad Novo Guinejo

Melbourne, Avstralija, 18. dec.—Japonska letala so letela čez Novo Guinejo in nekatere druge otoke v bližini Avstralije, a so pobegnili, ko so se avstralski letalci dvignili v zrak. Nova Guineja je oddaljena okrog tristo milj od Avstralije. Vlada premijerja Curtina je poslala vojaške čete v stratežne obrambne kraje.

Nemški general ubit na ruski fronti

Bern, Švica, 18. dec.—Poročilo nemške uradne časniškarske agenture DNB pravi, da je nemški general Ernest Bernecker padel v bitki z Rusi na fronti pri Karkovu. On je bil poveljnik tretjega nemškega armadnega zbora.

Japonski konzul v Chicagu aretiran

Chicago, 18. dec.—Federalni detektivski so večeraj na ukaz iz Washingtona aretirali japonskega generalnega konzula Kiagaci-ru Ohmorija. Sedem nameščencev se je poleg konzula nahajalo v uradu, ko so udri detektiv.

Amerika zasede francoske otoke?

Vojaški krogi opazujejo razplet situacije

Washington, D. C., 18. dec.—Zasega francoskih parnikov v ameriških lukah, med katerimi je tudi veleparnik Normandie, čigar tonaža znaša 83.432 ton in je stal \$85.000.000, je morda uvod v okupacijo francoskih otokov in poseščin ob zapadni hemisferi.

Ameriške bojne ladje so v bližini otokov Martinique, Guadalupe, Gvineja, St. Pierre in Miquelon, ki so pod kontrolo vi-chyjske vlade. Ameriška izvidniška letala uprizarjajo z britskimi baz dnevnice polet nad temi otoki, med katerimi je iz strateških razlogov najbolj važen Martinique. Storjeni so bili koraki za zaščito vodovja ob teh otokih pred osušnimi podmornicami in ladjami. Če bi francoski otoki prišli pod kontrolo osuška, bi bil Panamski prekop v nevarnosti sovražnih napadov.

V luki Fort-de-France, Martinique, so koncentrirane enote francoske bojne mornarice pod poveljstvom admirala H. Roberta, prijatelja in zaupnika Petainove vlade. Te enote tvorijo štiri križarke, dve ladji za prevažanje letal in več rušilcev. Čez sto ameriških bojnih letal, katero je Francija kupila pred kapitulacijo pred Nemčijo, se nahaja na otoku Martinique. Tam se nahaja tudi zlato v vrednosti \$250.000.000, katerega je Francija poslala na otok pred polomom.

Vojaški krogi v Washingtonu motre razvoj situacije, da se zavarujejo proti presenečenju, ki lahko pride v strani Francije. Oni vedo, da je Petainova vlada pod močnim nacijskim pritiskom in da Hitler zahteva od nje nove koncesije.

Važna posvetovanja med zavezniki

Vojna strategija predmet diskuzij

London, 18. dec.—Važna posvetovanja so v teku tu, v Moskvi in v Washingtonu med britskimi, ruskimi in angleškimi diplomati ter vojaškimi veljaki. Ta se v glavnem nanašajo na raztegnitev vojne na Daljnji vzhod in mobilizacijo vseh razpoložljivih sredstev in virov za uspešno borbo proti Nemčiji, Italiji in Japonciji.

Drugi problemi so tudi na rešetju. Zavezniki vidijo možnost kapitulacije Petainove vlade pred Hitlerjem, ki pritiska za odstop francoskih bojnih ladij osušču. Zavezniki tudi vedo, da hoče Hitler dobiti koncesije od španskega diktatorja Franca. Baje je že zahteval, da Franco dovoli prehod nemškim četam preko španskega ozemlja proti Gibraltarju, angleški trdnjavi ob vzhodu v Sredozemsko morje.

Angleški, ruski in ameriški diplomate razpravljajo tudi o pošiljanju ameriškega bojnega materiala Angliji in Rusiji. Dotok tega materiala se je znižal, odkar se je Amerika zapletla v vojno z Japonciji.

Naciji razdejali ruska kulturna svetišča

Moskva, 18. dec.—Nacijske horde so razdejale tri najbolj slovit ruska kulturna svetišča—hiso v Jaani Poijani, v kateri je živel Leo Tolstoj, veliki pisatelj, dom, v katerem je bival Anton Čehov, igropisec, in muzej, zgrajen v spomin Petru Iliču Čajkovskemu, slovitemu komponistu. Naciji so onestavili tudi Tolstovo grobnico in posekali drevesa na posestevu, kamor so romali tisoči vsako leto.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združena države (raven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četiri leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nemarčnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (December 31, 1941), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponožite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Produkcija za zmago

Z nenadno provokacijo Združenih držav v vojno je bilo normalno ekonomsko življenje te dežele čez noč vrženo iz tira. Dočim je prej bila produkcija bojnih potrebščin s strani privatnega kapitala bolj ali manj prostovoljna, je zdaj postala obvezna. To pomeni, da morajo ameriške industrije hitro opustiti proizvajanje blaga za civilne potrebe in se lotiti proizvodnje bojnih potrebščin s polno paro.

Predsednik Roosevelt je takoj po napovedi vojne izjavil, da se mora produkcija bombnikov in drugih bojnih letal, tankov, bojnih in drugih ladij ter streliva nemudoma podvojit in v potrditvi in v ta namen mora biti obrat vseh prizadetih industrij raztegnjen na 24 ur dnevno in na sedem dni tedensko. To pomeni, da bodo upošleli novi delavci v treh ali štirih delovnikih na dan, kakor tudi ob sobotah, nedeljah in praznikih, kajti zakon 40-urnika ostane v veljavi.

Problem uposlitve novih moči v povečanih obratih pa ni tako velik kot je problem pretvoritve obratov s civilnih na bojne potreščine. Delavci v neštetihih obratih so naučeni le na delo ene vrste in se ne morejo kar čez noč privaditi drugačnemu delu; v zvezi s tem je treba računati, da je na tisoče starih delavcev, ki niso več zmogni za kakšno drugo delo.

Iz tega je jasno, da je hiter skok iz ene produkcije v drugo nemogoč brez nekega praktičnega načrta, katerega mora postaviti in izvajati le federalna vlada. Milijoni delavcev, ki bodo morali prijeti za novo delo, morajo prej imeti neka navodila glede najpomembnejšega znanja novih dolžnosti, drugače bodo prisiljeni zapravljati dragoceni čas med prenehanjem stare in uvajanjem v novo produkcijo.

Sedanja vojna je totalna; to se pravi, da v vojni niso aktivni samo vojaki, pomorščaki in letalci, marveč morajo biti na vsej črti aktivni tudi vsi civilisti, moški in ženske in—da!—tudi otroci. Armada milijonov delavcev in delavk v industrijah za produkcijo vojni sredstev je prav tako važna kot sta armada in mornarica bojišč. Iz tega razloga je nujna potreba, da se Združene države hitro in smotreno organizirajo za produkcijo stvari, ki so nujno potrebne za zmago—za zmago Amerike, Anglije, Rusije in Kitajske. To je zdaj najbolj važno!

Poraz Hitlerjeve mašine v Rusiji

V Berlinu priznavajo, da so izgubili iniciativo na ruski fronti in morajo se "strategično umakniti v ozadje." To je prvo priznanje arogantnih nacističnih razbojnikov po 27 mesecih vojne, da so izgubili veliko ofenzivo.

Vest se glasi, da bi Hitler rad stabiliziral svojo bojno črto v Rusiji vzdolž Smolenska, kjer bi počakal pomladi in potem obnovil ofenzivo. Ampak, kar bi Hitler rad in kar bi sovjeti radi—sta dve stvari. Rusi, ki so vajeni zimskega vojskovanja, ne bodo čakali pomladi in morda se zgodi, da bodo nacistične horde pognane nazaj na Poljsko in v Rumunijo, predno pride pomlad.

Dejstvo je, da je "grandiozna in nepremagljiva" Hitlerjeva mehanizirana bojna mašina doživela prvi poraz in katastrofo v Rusiji. Zgodovinska primera poraza Napoleonove armade v Rusiji v decembru 1812 ni brez značilnosti kljub temu, da so danes druge razmere in drugačna sredstva vojskovanja kot so bila v Napoleonovem času. Napoleon je imel več sreče kot Hitler, ker je zavzel Moskvo, toda Rusi so zažgali mesto na vseh straneh in Napoleon je moral bežati iz Moskve in v Rusije. Ruska zima je uničila Napoleonovo armado—in prav tako danes uničuje Hitlerjevo armado. Ruska zima je še danes učinkovita in najboljši zaveznik Rusije kljub vsemu modernemu orožju in transportaciji.

Ali pomeni poraz Hitlerja v Rusiji začetek njegovega splošnega poraza po vsem evropskem kontinentu? Prezgodaj je še, da bi mogli to trditvi z gotovostjo. Nacistična Nemčija je v zadnjem poldrugem letu naropala po Evropi toliko surovin in izgotovljenega materiala, da bo najbrže lahko rogovillila še eno leto.

Prepričani pa smo, da se je Hitlerjeva moč po težkem porazu v Rusiji obrnila navzdol. Kako dolgo bo šlo s Hitlerjem navzdol do popolnega poraza, je zdaj odvisno od—ameriške produkcije za zmago. Čim prej ameriška produkcija bombnikov, tankov, topov in drugih stvari nadkrili nacistično produkcijo—tem prej bodo Nemci izvršili "strategični umik v ozadje" iz vseh okupiranih dežel in tem prej bo Nemčija napadena in zdrobljena doma, če se prej ne poda.

Japonska sama nič ne pomeni in še manj pomeni Italija. Čim se začne krhati in krčiti hitlerjanska Nemčija, bodo italijanski in japonski fašisti začeli gledati, kje je kakšna varna luknja, da se skrijejo in ubeže zasluženim kazni.

Ako Američani priznavajo, da je ruska fronta del svetovne fronte proti osi, morajo biti Rusom hvaležni za njihov uspeh, ne pa sumiti, da je nekaj narobe z Rusijo, ker noče takoj napasti Japonske. Kadar bodo Američani dali Hitlerju toliko udarcev, kolikor mu jih je dala Rusija v zadnjih šestih mesecih, bodo lahko ponosni nase.

Kri ni voda! Prišel bo čas, ko bo pomoč nujna in zelo potrebna. Bodimo pripravljeni! Prispevajte v sklad slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora!

Glasovi iz naselbin

Smrtna kosa

Rock Springs, Wyo.—Moram poročati žalostno novico, ki nás je zadela. V nedeljo, 7. dec., ob 7. zvečer je umrl Valentin Šubic, star šele 47 let, rojen v Hotavljah nad Škofjo Loko. Tu zapušča sestro mrs. Frances Fortunno, v stari domovini pa tri brate in eno sestro. Član je bil društva 630 SNPJ na Wintonu, kjer je bil uposlen kot kovač pri C. P. Co., in član UMWA, tukaj v Rock Springsu pa je bil član društva 202 ABZ. Pogreb se je vršil 11. dec.

On je bil povsod priljubljen, ker bil je pripravljen prijeti za vsako delo, bodisi za društvo ali za Slovenski dom. Pred leti je bil predsednik društva 10 SNPJ, kakor tudi Slovenskega doma. Leta 1937 je bil tudi delegat na 11. konvenciji SNPJ v Clevelandu, kjer je imel več znancev in prijateljev, kakor tudi po drugih državah Unije, posebno pa v Wyomingu.

Pokojni mi je še oktobra meseca rekel, da bo prihodnje pomlad kupil avto, nakar bova šla pogledat v Californijo tisto veliko brv, ki spaja San Francisco in Oakland. Obiskala bova Big Tonyja, mu rekla hello in goodbye, ker sva oba kovača, potem pa bova šla v Los Angeles obiskat našo znanko Cecilijo Ferlick, nazaj grede bova pa obiskala slovenske farmarje v Homedalu in Burleyju, Idaho, in ostala par dni v Salt Lake Cityju, kjer si bo popravil zobe.

No, sedaj so pa oni prišli na njegov pogreb. Težko bomo pogrešali dragega prijatelja. Najmu bo lahka ameriška zemlja!

Ravno isti večer je umrl John Kržišnik, star šele 50 let. Tu zapušča žalujčo ženo, dve hčeri, tri sinove, pet sester in štiri brate, v Burleyju, Idaho, pa oče Johna Keržišnika. Spadal je k družstvu 18 ABZ in še k več drugim društvom. Pri njem si lahko dobil več vrst avtomobilov, novih in starih in če je bilo treba popravila, ti je tudi rad postregel. Blag mu spomin!

J. Pintar. 10.

Z obiske prijateljev

Eveleth, Minn.—Lepega juljskega jutra zadnje poletje sem se odpeljala prvič po naši krasni novi domovini z mojo sestro, ki se je nahajala tu na obisku s svojo družino. Bil je prostor v avtu in sem prisledla. Vožnja iz Eveletha v Chicagu je bila lepa. Ob 6. zjutraj smo odšli in bili zvečer istega dne na domu moje nečakinje Marie Peters. Takoj, ko stopimo iz avta, nas pozdravi Vera Levec.

Mislila sem si, saj pot ne bo dolgočasna, ker so povsod Slovenci. V Chicagu jih je res veliko. Na poti smo se parkirali ustavili, da malo založimo prazne želodce, ali jaz nisem imela teka; morda ne radi radosti, ker sem šla na obisk k bratu in družini, sorodnikom in prijateljem, lahko pa tudi radi tega, ker sem šla tako daleč od doma.

Svidenje z bratom in njegovo prijazno ženo Mary je bilo prisarčno. Dolgo v. noč smo se razgovarjali, a končno je prišel čas počitka. Drugi dan sem bila trudna od dolge vožnje in pa drugačen zrak, da sem hodila okrog v nekaki omotici. Tretji dan je bilo že bolje. Ogladela sem si Brookfield Zoo, ki je res

zelo zanimiv in je vredno, da si ga ogledaš, če si v bližini. Ko sem se vrnila na dom nečakinje, sem dobila obisk Tončke Erdek in Brigite Špenko, moje rojakinje. Niso vedele, da pridem in zato je bilo presenečenje še toliko večje. Seveda, kdo bi verjel, ker iz Eveletha se redkokdaj kdo poda na tako dolgo pot.

Peljali smo se k mrs. Josie Prezel v Clarendon Hills, ali žal je ni bilo doma. Nekoliko smo se ohladili v senč njenih dreves, nato pa šli k Mary Avčin, ki živi v bližini. Mary poznam še iz leta 1928, ko je prišla na obisk k bratranču v Chisholm. Njen dom je kot pravljica: vrt: vse vrste drevesa in rože ima, pa kamnite mize in druge atrakcije ima na vrtu in vse to sama dela.

Zvečer sem se peljala z bratom po Michigan ave., da sem videla, kako Chicago izgleda tudi ponoči. Zdelo se mi je kot v knjigah. Vtis name je bil veličasten, ker take slike ne vidiš vsak dan. Drugi dan smo šli v "Loop" v trgovino Marshall Field. Nisem ogledavala blaga, marveč se naslonila na marmornati steber in gledala to silno bogastvo. Po glavi mi je nehote rojilo: Glej toliko bogastva samo v eni trgovini, ljudi je pa toliko lačnih in raztrganih!

Prišla je nedelja in z bratom smo se peljali na farmo Jacka Kokala. Tam je bil njegov sin Robert na počitnicah in smo ga peljali domov. Spotoma smo se ustavili na Preserповem pikniku, kjer so nas čakali sestra Mary, Vinko, moja nečakinja in Nečak z družino. Tam sem po dolgih letih srečala mrs. Kuhel in njena dva sinova, Vladota in Mirkota. Njih že tudi poznam iz Eveletha.

Od tam smo šli k Johnu in Pauli Skavič, kjer so nas čakali mrs. in mr. V. Kurent, mrs. Frances Kurent in Minka Alesh. Bila sem prvič med njimi, a njih prijaznost se me je oklenila, da sem se počutila kot doma. Mrs. Skavič je prijazna gospodinja in je stregla desno in levo. Tudi plesa ni manjkalo. Vera nam je preskrbela metlo, tako da nihče ni bil brez para. Ampak kakor je vsake reči konec, tako je bilo tudi tistega večera. Zadovoljni smo se vrnili domov v Chicagu, ponoči pa sem sanjala o — metli!

Drugi dan smo šli v urad SNPJ. Najprvo smo se meldali pri pisalni mizi, potem pa je mr. Godina poklical Johna Raka, ki nam je razkazal jednotino poslopje od vrha do tal. Osebeje prijazno. Zvečer smo šli na večerjo k Rayju Erdecku, kjer smo preživeli prijazen večer.

Drugi dan smo se odpeljali proti Flat Rocku, Mich., kjer živi moja bratranca John in Joe Lapp. Prvi se bavi s kokošje-rejo, drugi pa je vrtnar pri W. Knudsenu. Kraj je tam zelo lep. Ostali smo tam čez noč, drugi dan pa se odpeljali proti Clevelandu. Najprvo smo se ustavili v Lorainu, ker imam tudi tam sorodnike, namreč Franka in Valentina Gradišek. Obiskali smo še par drugih Senožečanov, a jih ni bilo doma. Od tam smo jo odrinili proti Clevelandu.

V metropoli se najprvo napotimo k rojakinji Ani Žnidaršič, ali žal je ni bilo doma. Bila je

nekje pri jezeru; pustila nam je listek, kako priti do nje, a ker je bilo že pozno in ker pot nam ni bila znana, smo namerno opustili, dasi bi jo bila rada videla. Naprej proti Collinwoodu k drugi naši rojakinji Luciji Kožuh. Kako dolga je St. Clair ave., ve le tisti, ki se po nji vozi; vzelo nam je precej časa in tudi iskanja, da smo dospeli na mesto, kamor smo se namenili. Če bi se bili še malo vrtili, bi tudi Lucije ne dobili doma, ker dela ponoči. Vprašali smo jo, če ima kaj prostora za prenočišče. Rekla je: "Hiša je vaša, jaz grem delat. Moža nimam, ker mi je umrl pred tremi meseci." Ta novica nas je zabolela. Izgovorjenih je bilo nekaj besed sožalja — to je vse, kar moreš storiti v takem slučaju. Rekla je, da je bil dolgo bolan in vsa zdravniška pomoč je bila zaman.

Tisti večer smo obiskali še dva domačina, oba Senožečana, namreč Antonio Knez in Valentina Klemenčiča. Pri Knezovih so nam želeli postreči, ali vsled dolge vožnje in vročine nam ni dosti teknilo. Srčna vam hvala za trud, ki ste ga imeli z nami. Podali smo se nazaj na dom Lucije Kožuh, da gremo k počitku, ali vsled vročine ni bilo mogoče. Bilo je že pozno v noč, ko sem malo zaspala. Kar naenkrat nekaj zaropota, da sem se prebudila — da sem se prestrašila, si lahko mislite. Vprašam sestro, kaj je. "Betty hodi v spanju in je nekaj zvrnila z nočne mizice," odgovori. Spanja ni bilo več tisto noč. Ob petih zjutraj smo bile s sestro že pokonci, skuhalo kavo in pospravile, tisti čas pa se je vrnila Lucija z dela. Popile smo skupaj kavo, se še malo pogovorile ter se poslovile — kdo ve, morda za vedno!

Od tam pa na pot proti Washingtonu, D. C. Spotoma se je hotela sestra ustaviti pri prijateljih v Strabanu, Pa., pri družinah Kruc in Progar. Tam smo se mudili dva dni in obiskali tudi sorodnika J. Lajuca in in družino. Kažipot nam je bila mrs. Progar. Od tam smo se podali v West Newton, kjer jih je mnogo iz naših sosednjih vasi, kot iz Dolskega, Kamnice in Ribčev. Najprvo smo obiskali družino Majka Kotarja, a ni bil pravi. Šli smo k Johnu, bratu prvega. Našli smo doma ženo in sina, John pa je bil še na delu. Obiskali smo še par drugih družin, kot Johna Gaberščka in Franka Zupanca. Samo žene so bile doma, a ko smo se malo zamudili, je prišel tudi Zupanc domov — ves črn kot pravi premogar. Ni nas poznal, ker smo bili doma še otroci, ko je on odšel, zdaj smo pa že vsi v poznem poletju.

Vrnilo smo se nazaj h Kotarju, kjer nam je Polonca pripravila prigrizek, nato se pa poslovili in vrnili v Strabane. Moralni smo hiteti, kajti mr. Progarju smo odpeljali ženo in ne bo večerje ob pravem času. Ali on je fajn fant in ni bil nič hud. Zvečer smo se podali v Slovenski dom. Mr. Progar nam je razkazal vse prostore, dvorane, točilnico in kegljišče. Vse je lepo urejeno in čisto, kegljišče pa čisto novo. Kegljajo vsi, stari in mladi in imajo res mnogo zabave. Ljudje so zelo prijazni, ali kraj ni preveč prijazen, ker jih duši dim, ki leži kot mora nad naselbino. Zdi se mi, da so se naši ljudje naselili v krajih, kjer so najtežja dela. Družinama Kruc in Progar iskrena hvala za njih naklonjenost. Če vas kdaj pot pripelje v naše kraje, vas bom prisrčno sprejela. Prišel je čas slovesa in zde-

lo se mi je, kot da jih že od davna poznam. V oglu očesa je silila solza, nisem jo zakrila, zdrknjla je po licu. Stisnili smo si roke in se zopet podali na pot. Zopet smo bili na široki cesti in drčali proti Pittsburgu, a tam se nismo ustavili. Naša pot je držala na Turn Pike, na tisto novo cesto, ki je stala toliko milijonov. Kdor se hoče peljati po njej, mora plačati "šrango", kot so rekli v starem kraju. Prevzili smo jo od konca do kraja, ker smo se namenili, da spotoma obiščemo prijatelje v Cornwallu, Pa., in sicer družini Ciril Virant in Louis Glavan, ki so tudi živeli v Minesoti, Virant v Evelethu, Glavan na Elyju. Kraj, kjer živijo, je mnogo lepši kot okrog Pittsburga. Tu so krasna, rodovitna polja in lepe domačije. Tu smo ostali čez noč, drugi dan pa zopet proti domu moje sestere. V štirih urah smo bili na-elju.

Bolj kot smo se bližali Washingtonu, D. C., toliko bolj je bilo vroče. Ali kljub vročini se mi to mesto najbolj dopade in sem prepričana, da ni lepšega kraja. Moj svak mi je razkazal, kar je najbolj zanimivega, ali če bi hotela vse videti, bi morala tam ostati en mesec, ne pa štiri dni. Bila sem v Washington Monumentu, ki je visok 555 čevljev. Ko prideš na vrh, se ti odpre krasen razgled na vse strani in po mestu. Obiskala sem tudi grob Georga in Marthe Washington, videla njun dom, sušilnico mesa — tam se visi kos mesa, črnega kot oglje — in druge zanimive stvari, kot stanovanje sužnjeva in vrt, v katerem rastejo vsakovrstna zelišča. Za vstop moráš plačati 25c, kar imajo za oskrbo tega prostora, ki se imenuje Mount Vernon. Iz Washingtona do tam se vije lepa cesta.

Prišel je čas, da se tudi od Washingtona poslovim in odrinem nazaj proti domu. Do tu sem prišla z avtom, nazaj pa s vlakom. Ta pot mi bo ostala v spominu za vedno, toliko lepšega in zanimivega sem doživela. Slovo od sestri ni bilo lahko. Vedno mi je govorila: samo solz ni treba, ali kdo bi jih nazaj držal, ko pa tako silijo na dan. Vrško, njen mož, me je odpeljal na kolodvor. Petnajst minut kasneje me je vlak odpeljal nazaj proti Chicagu, sestri so pa solze z vsi silo bušknile na dan, kot mi je pisala.

Drugi dan sem bila zopet v Chicagu. Na kolodvoru me čakajo-svakinja Mary, nečak Johny Kovach in nečakinja Marie Peters ter me odpeljejo na bratov dom. Tam sem ostala še nadaljnjem dva dni. Zopet smo se sešli skupaj pri J. Skaviču — jaz, moj brat in družina, dva nečaka in nečakinja z družino, V. Kurentovi in Erdeckovi. V spomin sem dobila dve krasni sliki. Hvala vam vsem skupaj. Kadar bom gledala slike, se vas bomo spominjala, pa tudi tebe, Mary Avčin, za rože. Kako bodo uspevale, ti sporočim drugo leto. Lepa hvala!

Končno zopet domov. Pot se mi je zdela silno dolga, nikakor nisem mogli priti do cilja. Seveda, to se je le meni zdelo, ker bi bila rada že doma. Končno je bilo tudi poti konec in sedaj je tudi bolj lušno doma. Srčna hvala vsem imenovanim za postrežbo in prijazen sprejem. Pozdrav vsem!

Agata Bazil.

Še eno vabilo

Detroit.—Kot navadno vsako leto, tako priredi gospodinjki klub (SND?) tudi letos Miklavžovo zabavo v nedeljo popoldne 21. dec. Vabljeni ste vsi starši, da pripeljete svoje otroke v Dom, kjer bo zanje veliko zabave. Za točno postrežbo bo skrbel gospodinjki klub.

Na starega leta zvečer bo velika zabava v SDD. Gospodinj-

ski klub je preskrbel izvrstno godbo za stare in mlade, namreč Bergantove sestere iz Lisbona, O., ki bodo prvič igrale v SDD. Vstopnice v predprodaji so 65c, pri vratih pa bodo 75c. Dobite jih lahko v SDD. Za izvrstno postrežbo bo skrbel gospodinjki klub. Začetek Silvestrove zabave ob 7. zvečer.

M. Luzar, članica.

S. POTOVANJA "BIG TONYJA"

Oakland, Cal.—Večraj sem povedal, kako smo se gostili pri Hermanu Rugelnu v Detroitu in se potem podali v Omira Cafe. Prejtnji dan sem tudi objubil, da pridemo isti večer tudi v Slovenski dom na John R. Toda v Omira Cafe sva se predlože zamudila, kar pa ni čudno, ker sva tam naletela na več naših starih znancev in prijateljev.

Igrala je slovenska godba pod vodstvom mojega starega prijatelja Franka Werholta. On me je povabil na oder, da bomo skupaj zaigrali, kar se je zgodilo. Nekaj časa igramo, potem pa Frank pravi, da imamo pet minut odmora in da bomo sedaj enega stisnili. Stopimo k bari. Vsa me je hotel tretati, češ Big Tony, pij enega name itd. Tista lepa natararica, v katero bi se bil skoraj zaljubil moj prijatelj iz Clevelanda, me je vprašala, če bom še zaigral. Povem ji, da jih bomo še nekaj zaigrali, potem pa gremo v Slovenski dom. Dobro, odgovori, zaigrajte eno lepo za naše goste iz Minnesote, za mrs. in mr. Kolenec in mrs. Merhar iz Elyja. Predno smo pričeli igrati, sem naznanil po zvočniku, da bomo fletno zaigrali za minnesotske goste, katere smo prav prijetno iznenadili.

Težko se je bilo posloviti od tako velike in prijete družbe, pa sem se vendar zmuval ven in smo šli v narodni dom na John R., kjer so nas že težko čakali. Tukaj smo zopet naleteli na več naših starih znancev in prijateljev, kot so Naprudnik, Jurca, Travnik, Potočnik, Andrew Pregel in njegova žena in več drugih, katerih imena si pa nisem zapisal, ker sem bil preveč zaposlen s koncertino. Pa tudi če bi jih bil zabeležil, bi jih bilo preveč, da bi jih tukaj omenil. Frank Werholt je igral v Omira Cafe samo do devete ure, nakar je prišel v Slovenski dom, kot tudi Peter Benedict za nekaj časa. Frank in jaz sva igrala kot za stavo. Čas je šel hitro naprej.

To je bil najin zadnji večer v Detroitu, ker sva drugi dan odpotovala. Hvala vsem, s katerimi sva prišla v dotiko v Omira Cafe in v Slovenskem domu. Drugi dan sva se poslovila od prijazne Rugljeve družine in od Dewyakovih in jo odkuriva proti Chicagu, kamor dospesva ob šestih zvečer. Imel sem nekoliko stitnosti predno sem prišel na Lawndale, ker so bili čikaški policaji tako prijazni. Ko sem jih namreč vprašal, če vozim v pravo smer, so mi kar potrdili, da sem v pravem, pa nisem bil. Kljub vsem težkočam sem prifural na Lawndale in parkal našo "lizo" pred poslopjem SNPJ.

Vstopiva v gostilno Paula Bergerja, s katerim se poznamo že več let. Videla sva se na konvenciji in tudi pred par leti, ko se je vozil po Californiji in nas obiskal, sedaj sem mu pa vrnil. On je prijazen duša. Takoj me je potretal, mrs. Berger pa nama je prinesla okusne juhe, tako da sva se pri Bergerjevih dobro počutila. Potem pa se odpeljeva v Delavski center in z nama je šel tudi Frank Tauchar — rekel je, da "po opravih."

Stopimo v spodnje prostore, kjer našetimo na več poznanih. Na zahtevo vesele družbe sem

(Dalje na 4. strani.)

PRED DVAJSETIMI LETI

(Iz Prosvete, 19. decembra 1921)

Domače vesti. Mary Skubic, žena slovenskega rudarja v Kansasu, je bila vržena v zapor v boju z miličarji, ki zatirajo stavko rudarjev.

Delavske vesti. V New Yorku je izbruhnila stavka klavniških delavcev.

Ameriške vesti. Kongres je dovolil 20 milijonov dolarjev za stradaljoče Ruse.

Iz inozemstva. Francija zahteva okupacijo Nemčije, če ne bo plačala zapadlega obroka vojne odškodnine.

Sovjetska Rusija. Leninova vlada izjavlja, da bo Rusija plačala carjeve dolgeve, če antanta in Amerika plačata odškodnino za invazijo.

Člani posadke angleške ladje Ark Royal, ki so se rešili in dospeli v neko angleško luko potem, ko je italijanska podmornica torpedirala ladjo in jo potopila.

ODPLAVLJENCI

IVAN JONTEZ

(Se nadaljuje.)

"Sodnik" se je v tem domislil, da obtoženc nima zagovornika. "Mr. Muren, zakonik kengurujskega sodišča dovoljuje vsakemu obtožencu, da si izbere zagovornika; kdo naj vas zagovarja?"

Jakob je zdaj spoznal, da fantje jemljejo stvar popolnoma resno. Videl je, da jim je v nekako tolažbo, ker jim je dovoljeno izvajanje te "avtoritete," ki jo jetniška oblast priznava. Pa se je domislil, da je nekdo čital članek o "kengurujskih sodiščih," v katerem je bilo povedano, kako zakrknjeni kriminalci v raznih ameriških ječah uzurpirajo to "oblast" ter jo z vednostjo svojih ječarjev, grdo zlorabljajo. Iz novincev na primer z grožnjami izvajajo njihov denar, če se branijo, jih pa neusmiljeno pretepejo. Tudi jih silijo, da namesto njih opravijo vsa dela kot so čiščenje in snajenje jetniških prostorov in podobno. Večkrat se je že zgodilo, da se bil novinec, ki je bil tako trdoglav, da se ni hotel podati, najden mrtev v svoji celici — "kengurujski sodniki" so ga prepepli do smrti. Ustanova, čije namen je bil prvotno vzdrževanje reda in snage med jetniki, se je tako v mnogih ječah spremenila v orodje zakrknjenih zločincev za teroriziranje novincev. Ko je Jakob pomislil na vse to ter pri tem videl, kako so vsi obrazi okrog njega resni, ga je spreletel rahel srd.

V tem se mu je ponudil za "zagovornika" stari Anglež in Jakob je njegovo ponudbo sprejel. Nato je bila po dolgem prerekanju med "državnim" in "zagovornikom" izrečena obsodba:

"Jakob Muren, kriv zločina vloma v našo ječo, je obsojen na plačilo dveh in pol dolarja v komunalno blagajno. Priziva ni."

Nato je prišel pred "sodnika" Madžar Januš, ki je bil obtožen, da je stopil z nogo na klopi ter s tem zgrešil "kriminalno dejanje, ki se po zakoniku kengurujskega sodišča kaznuje s petimi dnevi ribanja hodnika". Ker ni bilo več obtožencev, se je "sodni dvor" zatem razšel ter vzel v roke Jakoba, da mu razloži pomen "komunalne blagajne".

Vsak novinec je bil obsojen za "vlom v ječo" na plačilo globe, ki je šla v skupno blagajno, ki jo je upravljaval "sodnik", ki je iz tega skupnega fonda kupoval potrebščine kot tobak, papir, vžigalice in znamke, do česar so imeli vsi enako pravico.

"Pridev v ječo in imaš nekaj dolarjev," je govoril "sodnik" Bob. "Dobro. Morda te čez nekaj dni izpustijo — dobro zate. Toda recimo, da te pridržijo za nekaj mesecev, ti nimaš nikogar, ki bi ti pomagal, tistih nekaj dolarjev porabiš in potem nimaš niti za tobak ... in ker si svoj denar sam zase porabil, tudi nihče izmed tvojih tovarišev ni dolžan pomagati tebi! Tako pa plačaj nekaj v skupno blagajno in ko ti zmanjka denarja, ti pomagamo mi vsi, kajti vedno kdo odide, na njegovo mesto pridejo novinci in blagajna je le malokdaj čisto prazna. Razumesh?"

Jakob je prikimal. Ideja se mu je videla pametna. Obljubil je plačati "globo" čim dobi denar od ječarja, čeprav ni verjel, da bi mu kdaj bilo treba posluževati se te skupne blagajne.

Proti večeru je prišel ječar po Jakoba. Odvedel ga je po hodniku do sivih jeklenih vrat, jih odprl ter mu velel vstopiti. Jakob se je znašel v mračni sobici, čije edino okno je bilo obrnjeno na hodnik; in še predno so se njegove oči privadile poltemi, ki je vladala v govornici, se ga je oklenilo okrog vratu dvoje toplih ženskih rok in na ustnicah je začutil nežen poljub. "Revež, kakor razbojnika te imajo zaprtega!"

Jakob se je vzradostil ter prižel drobno žensko postavo tesno k sebi.

"Zofija! Ne veš, kako sem te že pogrešal!"

Čez čas sta se spustila iz objema ter se vsedla na železno klop.

"Veš, Jakob, najprej so hoteli, da bi jaz ostala kar na hodniku ter govorila s teboj skozi tiste zarezane," mu je pokazala ozko jekleno ploščo pod oknom, v kateri je bilo troje palec širokih zarez. "Zareze na zunanji plošči so za ped vstran od onih znotraj, tako, da niti vžigalice ne spraviš skozi! Dobro si spravljen, ljubček ... In če bi hotela govoriti s teboj, bi morala govoriti v zarez, ti pa bi moral držati ušesa ob zarez, če bi me hotel slišati ... Pa sem prosila, naj me puste noter in so me uslišali ..."

Jakob se je neveselo zasmejal. "Dobro nas imajo spravljene, vsa čast jim, vražje so iznajdljivi! Kdo bi si mislil!"

Zofijo je pa zaskrbelo: "Kako pa se počutiš, Jakob? Si morda ne ženeš vsega tega preveč k srcu? Jaz sem bila že tako v skrbeh!"

Jakob je zamahnil z roko po zraku. "Ah, kaj bi si to jemal k srcu, nič posebnega ni in drv ne sekajo na meni! Ampak kako, da Puca ni nič sem in Weissa, ki me je obljubil posetiti danes popoldne?"

"Puc pride pogoj, za Weissa pa ne vem, mož brzi iz enega konca mesta v drugega, da te čim prej reši iz te neprijetne zagate," mu je pojasnjevala Zofija ter se upalno nasmehnila. "Veš, ljubi, nam se zdi, da ne boš prespal več kot eno noč v ječi, vse se obrača v tvoj prid ..."

"Vse ... kaj?"

"Predvsem robček, ki ga imajo za corpus delicti," se je nasmehnila Zofija. "Pa je bilo dobro, da sem bila tisti večer malce ljubosumna ter te opazovala, ko se je Julka smukala okrog tebe ..."

"In kaj ima Julka pri vsem tem opraviti?" se je čudil Jakob.

"Več kot si misliš! Ti si pozabil, da si ji posodil svoj žepni robcen in da ti ga ona ni vrnila, kajne? Seveda, možki radi pozabite take stvari, ne zde se vam važne. No, jaz sem si pa vse dobro zapomnila in ko mi je Weiss povedal, da je bil najden tvoj robček v 'Rodoljubovih' prostorih, sem se takoj domislila Julke ter mu povedala historijo o nevrnjenem robčku. Weiss pa takoj na noge, nato sem ga morala peljati k Julki, ki je priznala, da si je res izposodila tvoj žepni robcen, da ga pa je potem spustila na tla ter ga tam tudi pustila. Weiss je nekaj časa molčal, nato pa hotel vedeti, ali ni morda spustila robčka na tla pred kako znano osebo. 'S prijateljico Maričko sva se nekaj pomenkovali in zdi se mi, da sem ga spustila na tla prav pred njo,' je povedala Julka. In Weiss ti jo ubere naravnost k Marički ter jo brez vsakega ovinka naravnost vpraša, kje ima tvoj robcen. Marička nekaj časa debelo gleda, videti je bilo, da nima pojma o vlogi, ki jo igra tvoj robcen, nato se je domislila, da ga je zadnjič videla v Kosmačevih rokah, ko je delal iz njega 'miško'. No, Weissu to je zadostovalo. Rekel mi je, da te bodo morali jutri brez pardona izpustiti in da bo Basaj lahko vesel, če ga bodo njegove politične zveze rešile zapora. Vidiš, dragi, stvar je čisto jasna: ti si dal robcen Julki, ona pa ga je v jezi vrgla na tla, Marička ga je pobrala ter ga pozneje doma pokazala svojim gostom, med katerimi sta bila tudi Basaj in Kosmač, ki se je z njim igral ter ga neopazeno spravil v žep. Ostalo si lahko mislimo."

(Dalje prihodnjic.)

Prišlo mu je, kakor da knjiga pred njim ne leži prav na klopi in da bo vsem pomagano, če jo obrne: tako bodi!

"In kje je bila torej bitka pri Kanah?" je zasilal Maraton z demokratičnim glasom.

Vid Breznik je stal, kakor se je dvignil iz svojih bujnih slik, blag in sklonjen, z drhtečimi kolmi, ustnice razklenjene od prijetne groze. Čutil je, kako se mu nabira mrzel znoj na sencih in pod ramo, in je strmel nad tem nenavidečim občutkom, ne vedoč, da je zdaj že pozabljen, kar je profesor Maraton nehal pripovedovati o starih junakih in o njih bojevanju; že pol ure, odkar izprašuje. Zeehe, poglavje tolikointoliko, o dogodivščinah punskih vojska.

Tovariši pa, ki so v globini svojih čustev tam daleč onstran govorečega spoznanja zaslutili, da je mislil ves ta čas nekaj drugega, jasnega in visokega, in so ta hip s presenečenjem zaznali, kako je Vid Breznik pravzaprav bled in suh, vpadlih lic in oči, pa tudi drugače ne baš prikupljive postave, so kakor vsi obenem razumeli veliko smešnost položaja ter so se spustili v tiho in čimdalje glasnejše hihitanje, dokler se niso stene in šipe na oknih zabale od bučečega, glušičega krohotja. Takrat pa, ko si je dal njih smeh trenotek oddiha, je zapel zvonec na hodniku.

II.

Daleč mu je bilo domov. In rožnikovo solnce je žgalo iz opoldanske višine; srdit žar se je odbijal na prašnem, nepometnem tlaku iz surovih zelenkastih plošč ter na starih stenah hiš, ki so zehale s trudnimi okni. Tuintam je gledal iz štacune komij z gizdalinskimi brki in s topim, zadovoljnim usmevom na obrazu. Na trgu, pred kipom Marije je stal policaj, roke na hrbtu, in je stresal kolena. Prodajalke so dremale za svojim sadjem; vse polno os je bilo okrog njih. Po drugi strani je drdral voz s kamenjem, na težkih širokih kolesih, ječečih skoraj da s človekimi glasovi. Truma psov se je valjala in norela; ponekod so preletavali golobje.

Kolikor se je usulo študentov iz gimnazije, vsi so bili trudni, umorjeni in lačni; spešili so korake in so hiteli z glasnim razgovorom in smehom, dasi so čutili vsi, kako malo je v srcu prostosti in radosti. Z zvoniča so padali udarci zvonov kot kladi, in ko jih je Vid Breznik poslušal, ga je dušila tesnoba: nekaj je drvenelo na obrazu, kdovekaj, tik pred očmi pa je bila gosta, nevidna stena, ki se je le z jezo in z upornostjo umikala korakom.

Takrat se je nekje v daljavi oglasil šup, podoben umerjeni hoji velike množice ljudi. Zapel je boben; in ko je prišel študent do konca trga, se je dvignila izza vogala koračnica kakor šumeča pušica, kakor perot jeklenega ptiča, ki bi se, zveneč zakalil v nebo.

Cel polk pehote je prihajal z vaj; godba na čelu, med četami pa oficirji z golimi sabljami, na konjih, ki so prožili noge in strigili z ušesi.

Vid Breznik se je ustavil, dokler ne odidejo mimo; zdelo se mu je, da bi moral nehoti korakati po taktu in da bi bilo smešno in nerodno, če bi ga videli

ljudje. Šele ko se je skrili poslednji mož za ovinkom ulice, je stopil polagoma za njimi, boreč se s čudno silo, ki je ravnala njegove korake po godbi in njegove misli po strmoglavem ritmu pisanih, kipečih, v mahu iz tal pričaranih slik.

(Dalje prihodnjic.)

S POTOVANJA "BIG TONYJA"

(Nadaljevanje z 2. strani.)

moral prinesiti koncertino, da sem jim zaigral "Beer Barrel Polko". Potem pa je Luka Grosler nama preskrbel jerperge: On je ostal v Centru, naju pa je poslal na svoj dom — tako je on pripravljen pomagati gostom.

Drugi dan se je vreme prav kislo držalo. Naša mama se je že vsega naveličala, samo vožnje se ne, pa pravi, naj še danes odpotujeta v Chicago. Obiskala sva še glavni urad SNPJ, uradništvo Prosvete in Delavski center. Charles Pogorelec je bil zaposlen pri upravniški mizi, kakor tudi njegova Ančka. Predno sva odšla od doma, nama je hči naročila, da morava naznani vsak dan pismeno, kje se nahajava. In tukaj mi je prišlo na misel, da se mora to zgoditi. Naprosil sem Ančko, naj bo moja "tajnica". Ona piše, jaz pa narekuje. Kmalu smo bili gotovi s pismom. Nato je prišel Frank Zaitz iz tiskarne. Malo pokramljamo o tem in onem in se podamo v spodnje prostore, kjer nadaljujemo in zaključimo kramljanje pri bari. Nato sta prišla tudi Jack Zaitz in Jernej Benedict, ki sta se vračala s konvencije proti zapadu. Tudi ona dva sta zaključila svoje obiske za tisti dan. Imeli smo se imenitno.

"Poslovala sva se od naših prijateljev v upanju, da se še kdaj vidimo. Rokovali smo vserkrižem, srečno pot, Tony in good-by! V naslednjem trenutku je naša "liza" že zbežljala proti cesti 66, na kateri se kmalu znajdemo, potem pa po njej v Springfield, Ill., kamor dospeva ob petih popoldne.

V tem mestu sva obiskala družino Goršek. Pred 25 leti so bili naši sosedje v Kansasu. Z mlajšim in starejšim Gorškom smo se videli na konvenciji v Pittsburghu, kar je drugih Gorškovih, se pa nismo videli, odkar so se izselili iz Kansasa. Oče je dobro poznan, ker je že precej let predsednik gl. porotnega odseka SNPJ, njegovi sinovi so pa tudi poznani kot izvrstni muzikanti.

Tisti večer ostaneva pri Goršku ml. Njegova žena Mary nama je pripravila okusno večerjo. Tudi z Mary se poznamo še iz Kansasa, ker je bila naša sosedka. Prav žal mi je, ker ni bilo doma njenega očeta Franka Keratja, ker bi ga bila z mamoro rada videla. Drugi dan se posloviva od prijazne družine, se zahvaliva za postrežbo in se odpeleva proti Gillespiju, kamor dospeva ob 10. dopoldne. (Se nadaljuje.) Anton Tomšic.

TRINERJEV PATRIJOTIČEN STENSKI KOLEDAR ZA 1942

Trinerjevi stenski koledarji so zelo popularni v vseh dobah. Ampak letošnji Trinerjev 1942 stenski koledar je krasnejši kot še kdaj prej. Njegova krasota je Ferrisova reprodukcija patrijotična slika "Slog izjave Neodvisnosti". Original visi v Smithsonian Institutu, v Washingtonu, D. C. Benjamin Franklin, John Addams, in Thomas Jefferson so neumrljivi na ti sliki. Vi lahko dobite ta koledar pri vašem lekarnarju, kjer kupujete Trinerjevo grenko-vino z vitaminom B-1, ekselentna želodčna zmes za zdrav apetit in dobro prebavo. Lahko tudi pišete po enega na Joseph Triner Corporation, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. in priložite 10c. za poštino. (Adv.)

5 SHOPPING DAYS LEFT

DID YOU GET THAT SURPRISE FOR BOB?

Buy Christmas Seals

WHAT TO DO IN AN AIR RAID

Official—by the U. S. Office of Civilian Defense
U. S. OFFICE OF CIVILIAN DEFENSE, Fiorello H. LaGuardia Building, Washington, D. C.

3. PUT OUT LIGHTS

Whether or not black-out is ordered, don't show more than is necessary. If planes come over, put out or cover lights at once—don't wait for the black-out order. The light that can't be seen will never guide a Jap. Remember a light may be seen for miles from the air.

If you have portieres, overdrapes, or curtains, arrange double thickness over your windows. Blankets will do. If you have heavy black paper, paste it on your windows. If you have a crowd or stampede stores to get it, however. You probably have everything you need at home. Be ingenious—improvise.

Should you get an air-raid warning, remember to shut gas stoves, gas furnaces, and gas pilot lights on both. Explosions may blow them out from blast effect. Gas collects may be explosive later.

Prepare one room, the one with the least window glass, the strongest part of your house, for a refuge room. Put food, drinking water in it. Put a sturdy table in it. Put mats and chairs in it. Take a magazine or two and a deck of cards into it. Take things like eyeglasses and dentures with you when you go into it. Take toilet facilities, paper, a soap. If you have a portable radio, take that too. Above all, be calm. Stay at home. Put out lights.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene smerne, unijsko delo prve

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-58 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, ILLINOIS
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta. Priloge eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri aseptanju \$1.20 za jednik, se jim to prišteje ko naročnik. Torej sedaj pri vsaki naročnici da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo.—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrui. države in Kanado \$6.00	Za Cicevo in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.60	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime _____ Čl. društva št. _____
Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnici od sledečih članov moje družine:

2) _____ Čl. društva št. _____
3) _____ Čl. društva št. _____
4) _____ Čl. društva št. _____
5) _____ Čl. društva št. _____

Mesto _____ Država _____
Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Obsojenci

Vladimir Levstik
(Nadaljevanje.)

Kje je puščava? Kam se je izgubil boj? — Stene, črna tla, klopi, deska, vsa sivkasta od izbrisane krede; profesor Maraton: kako zlobno se mu leskečejo naočniki! Zaljubljeni Vatroslav Mekinda stoji pred katedrom ter kaže za hrbtno dve figi navzkriž in ne more dalje! Kaj pomeni vse to?

"Ali niste pazili? Aaa!"

Maraton dobi v podobnih trenotkih glas, ki je zmožen izraziti vrhunec pozemeljske radosti. Skočil je s stola, skrivil je hrbet kakor panter pred skokom, iztegnil je roko, da je zaroljala manšeta z nepopisanim gumbom, in je zmagovalno usločil kazalec.

"O čem smo govorili?"

"Pri Maratonu sploh ni navede govoriti," si je mislil Vid Breznik, ne da bi prestal drgetati. "Kdo govori? Kdor je vprašan, stoji pred klopi in drda nauzst, dokler mu raglja ne odreče."

V kotu, pri žadnjih nekje, se je zasmejal. In zopet! Zdaj — tudi na desni! Profesor Maraton je zdvijal, z nogo ob oder, z roko je udaril po katedru, da je brizgnilo iz črninika.

"Mir!"

Pene so zletele po prvih klopih. Odličnjak Ruda je z očitanim segel po rutico in si je obrisal lice. Mekinda, čuteč se neopazovanega, je skrivaj pogledal na uro, nato je stisnil spodnjo ustnico med zobe in je srdito zavil oči.

"Mmm, torej niste pazili, prijatelj? Torej, dragi, ljubljeni moj Breznik, povejte nam torej, kdaj je bila bitka pri Kanah?"

Profesor Maraton se je bil pomiril; njegovo lice je pokrila mrzla neizprosost vtelešene pravice.

"Kdaj je bila bitka pri Kanah? — Kdaj ... Bitka pri Kanah? — Kane ... canis, cani, canem — ah neumnost! Cannae, Cannarum!" je šumela po Vidovi glavi. "Ampak — Cannae, Cannarum, — kaj me pravzaprav pri Kanah? Kje — kako prihajamo zdaj do bitke pri Kanah? In zakaj ... zakaj bi jaz ... Kaj sem že mislil poprej? Kaj je bila tista lepa reč, ko so me zmotili?"

Nehote je z nevoljo pogledal Maratona.

"Torej, torej prijatelj?"

Študent je skomizgnil z ramo.

"Ah, torej ste nepripravljeni?"

Ne, in med kom je bila bitka pri Kanah?"

Vid Breznik se vedno ni vedel, pri čem da je. Njegove misli so se vživljale vase kakor jež pred

palico. "Med kom? Kako med kom? Kdo ...? Kako: med kom? Za božjo voljo, kaj pomeni vse to? Nekaj strašnega se zgodi, še ta trenotek, ako mi čudežno ne vdahne odgovora ..."

Nervozno je sklonil glavo in jo je zopet dvignil in zopet povesel.

BUY A SHARE IN

DEFENSE SAVINGS BONDS AND STAMPS

Edwin S. Smith, načelnik organizatoričnega odbora CIO, ku puje obrambovarčevalni bond od Ite Bergin.